

MITTEILUNGEN DES OBERÖSTERREICHISCHEN
LANDESARCHIVS

Schriftleitung:

Landesarchivdirektor Hofrat Dr. Hans Sturmberger und Dr. Herta Hageneder

10

SANKT FLORIAN

Herausgegeben vom Oberösterreichischen Landesarchiv
unter Mitwirkung der Kulturabteilung des Amtes der oö. Landesregierung
und des Stiftes St. Florian

LINZ 1971

SANKT FLORIAN

Erbe und Vermächtnis

FESTSCHRIFT ZUR 900-JAHR-FEIER

1971

In Kommission bei

HERMANN BÖHLAUS NACHF. WIEN-KÖLN-GRAZ

INHALTSVERZEICHNIS

Der heilige Florian und seine „Passio“. Mit 4 Tafeln. Von Willibrord Neumüller O.S.B.	1
Passau — St. Florian — St. Pölten. Von Siegfried Haider	36
Die „Kirchweihchronik“ des Stiftes St. Florian. Mit 8 Tafeln. Von Alois Zauner	50
Das Kloster St. Florian im Rahmen der spätmittelalterlichen Gerichtsverfassung des Landes ob der Enns. Von Othmar Hageneder	123
Das Stift St. Florian und die Päpste von Avignon. Von Josef Lenzenweger	162
Verzierte mittelalterliche Bucheinbände des Stiftes St. Florian. Mit 16 Tafeln. Von Kurt Holter	183
Ein Beitrag zur Vorgeschichte der „Historikerschule“ des Stiftes St. Florian im 19. Jahrhundert. Von Karl Rehberger	210
Die Florianer Pläne 1740—1783. Mit 12 Tafeln. Von Georg Grüll	251
Die Stiftskirche von St. Florian. Mit 24 Tafeln und 5 Textabbildungen. Von Johann Sturm	277
Barocke Möbelkunst in Österreich. Mit 40 Tafeln. Von Franz Windisch-Graetz	346
Der Begriff der „Weite“ in Anton Bruckners Musik. Von Leopold Nowak	397
Franz Xaver Müller und seine Stellung in der österreichischen Kirchenmusik. Von Josef Mayr-Kern	413

Ad cognoscendum statim huius
ecclesie p[ri]ncipalib[us] tabulis tamq[uam] spe-
culu[m] p[ro]p[ri]e m[en]tienti[us] d[icitu]r
q[uo]d p[ri]ncipalia fundam[en]ta istius
ecclesie qualiter ut quo t[em]p[or]e ut p[er] que tra-
sit p[er]t[ine]ntia[m] et d[omi]nionem h[ab]ere sepi-
us m[en]tionib[us] est destructa p[er]m[an]ere igno-
rat. P[er] t[ame]n aedem et ueritat[em] op[er]i-
nam[us] ip[s]am tale exordiu[m] h[ab]uisse p[er]m[an]-
entib[us] p[ro]p[ri]etatem m[en]tis. at p[er]secutio
p[er]secutor[um] m[en]tis graui[us] reseruet
p[ri]ncipalib[us] m[en]tis strenuus scilicet
p[er]fide uo[lt]u deuotione d[omi]n[u]m m[en]tis
ep[iscopu]s m[en]tis p[er]fide reseruet. h[ic] audi-
ens m[en]tis lauracens[is] sanctos
p[er]fide ep[iscopu]s oratib[us] laurac[is] zelop[er]at
auctus se se abnegans sua p[ro]p[ri]etate re-
linquit illuc p[er]erat. Zulo[ra] se optulit
p[er]fide. Cande[m] m[en]tis degenas nec
blandis p[er]fide nec m[en]tis territus
nec gaudis sup[er]fide factus tande[m]
m[en]tis. Inest p[er]fide ubi ad emi-
nentia[m] lapidis qui ad huc lapis
sancti floriani n[un]ciat. cont[ra] m[en]tis
aque m[en]tis collocat. Aquila uero
adeo m[en]tis ex p[er]fide p[er]fide sup[er] corpus
sancti m[en]tis p[er]fide m[en]tis p[ro]
p[er]fide. P[er]fide p[er]fide m[en]tis se au-
deat p[er]fide. n[un]ciat p[er]fide reuelant
locu[m] m[en]tis m[en]tis ubi p[er]fide monastiu[m]
p[er]fide p[er]fide ut eu[m] m[en]tis p[er]fide sepul-
cre. P[er]fide eu[m] illuc d[omi]n[u]m uenire ad
m[en]tis p[er]fide m[en]tis la[us] p[er]fide cap[er]e
ecclesia est constructa laurac[is] m[en]tis
ducenta u[er]o p[er]fide na ualeat q[ui]
am[en]tis sancti d[omi]n[u]m p[er]fide p[er]fide m[en]tis
p[er]fide p[er]fide p[er]fide eu[m] que d[omi]n[u]m
p[er]fide p[er]fide p[er]fide p[er]fide p[er]fide
glorificat m[en]tis p[er]fide m[en]tis locu[m] p[er]fide
reliquie. at m[en]tis m[en]tis p[er]fide me-
m[en]tis p[er]fide p[er]fide p[er]fide p[er]fide
nouu[m] de p[er]fide p[er]fide p[er]fide m[en]tis
p[er]fide p[er]fide p[er]fide p[er]fide p[er]fide
et conu[er]sio m[en]tis p[er]fide p[er]fide p[er]fide
p[er]fide p[er]fide p[er]fide p[er]fide p[er]fide

tam p[ro]p[ri]os l[an]guat q[uam] p[ri]ncipalib[us] quo
idem fons ad huc co[n]tinu[us] fuit. no[n]
desistit. Et hoc q[uod] fons a[n]tiquus
ara[m] fuit. reliquias ad locu[m] designat
facillime deducit. p[er]fide p[er]fide auo-
te p[er]fide b[ea]ta fonna reconducit. fonna
m[en]tis ara[m] m[en]tis sancti f[er]p
auo subseruit. p[ri]mo p[er]fide fonde p[er]
fons m[en]tis p[er]fide p[er]fide p[er]fide
fieri co[n]fueuit. Nam p[er]fide p[er]fide m[en]tis
firmatib[us] p[er]fide. cu[m] p[er]fide m[en]tis vo-
catu[m] se inde laudantes. ut b[ea]tes
sanctos m[en]tis sit ad ep[iscopu]m p[er]fide
tes adrendentes. q[uod] locu[m] p[er]fide f[er]p
suo f[er]p corpe f[er]p m[en]tis f[er]p
asset. et ip[s]i ara[m] locu[m] affia. eu[m] uene-
rari uisitate. in habu[m] cu[m] f[er]p de
fiderio studuerunt. Et p[ri]mo f[er]p mo-
dica etiam sup[er] m[en]tis f[er]p m[en]tis con-
struere que de p[er]fide m[en]tis m[en]tis
honore cepit p[er]fide. ut con[tra] p[er]fide
m[en]tis efficeat. et eius notat ad b[ea]ta
ap[osto]lica p[er]fide qui sibi eam m[en]tis
atem f[er]p ad co[n]sum p[er]fide aurei affia
sit. q[uod] t[ame]n p[er]fide f[er]p p[er]fide m[en]tis
bus est. m[en]tis p[er]fide audieris ibi
f[er]p m[en]tis uenari. f[er]p f[er]p f[er]p m[en]tis
m[en]tis p[er]fide. f[er]p f[er]p f[er]p f[er]p
p[er]fide de locu[m] f[er]p f[er]p f[er]p
p[er]fide b[ea]ta. aliam m[en]tis uen. f[er]p p[er]fide
en[im] ep[iscopu]s et ap[osto]lica f[er]p f[er]p m[en]tis
p[er]fide p[er]fide aliam f[er]p p[er]fide
loco[m] etiam defende se no[n] p[er]fide p[er]fide
p[er]fide p[er]fide p[er]fide f[er]p f[er]p f[er]p
dam defendenda. f[er]p f[er]p f[er]p
p[er]fide p[er]fide m[en]tis p[er]fide f[er]p
cu[m] am[en]tis uisite f[er]p f[er]p f[er]p
obedienciales de m[en]tis p[er]fide
p[er]fide. aliam m[en]tis p[er]fide f[er]p
p[er]fide p[er]fide p[er]fide p[er]fide p[er]fide
legu[m] q[uod] h[ic] co[n]t[ra] f[er]p f[er]p
destructa. redificauit. et eam. cu[m] p[er]fide
altari b[ea]ta p[er]fide co[n]fueuit. f[er]p
f[er]p f[er]p f[er]p f[er]p f[er]p f[er]p
f[er]p f[er]p f[er]p f[er]p f[er]p f[er]p

Superior

Eufimius de gra salute
 Salgeburchensis eccle archiepiscopus
 aplice sedis legatus. Omnis
 et singulis vobis fidelibus presentes litteras
 inspecturis salutem in domino sempiternam.
 Cupientes uti per monachum sanctum re-
 gularium ordinis sancti Augustini
 ad sanctum floriam patris dyocesis
 apud sanctos fidelibus iugibus attollat
 laudibus, utque honoribus debuit
 frequentibus. Oribus ne penitentibus
 et ceteris qui de sancto monasterio in festi-
 uitatibus infra scriptis sancti Matthei
 domini Crucifixio Epiphannie beata
 domini et Parasceves Resurrectionis
 Ascensionis pentecostes Trinitatis
 de venerandi corporis christi Iherosolymis
 gloriose virginis marie quocumque
 anno occurrerit sancti apostoli petri
 et pauli singulorum apostolorum. Omnis
 scilicet si commemoracione annuatim
 dedicationis patris dyocesis monasterii
 predicti ordinis aliarum mibi et ca-
 pellarum infra eundem monasterium
 septa portarum devote visitaverint
 manifeste porreverint adiutores
 vicarios quicunque divina missarum
 sollempnia in prefato monasterio capell
 ibi contiguis pegerint et de
 uocione audierint. Quadragesima
 dies indulgentiarum. Et in sup
 erius qui ad pulsu qui de hac
 mundo obierint. beatissime dei
 regis dei fieri solet Angelica sa-
 bulatorum trina vice. Aut quicquid
 pulsat nonat. que hoc me-
 ridia sexti feris filii fieri solent
 an memoriam domini passionis vni-
 us ne flores tremulis orauerint.
 Item qui ad illam clauisulam
 Excelsa agnata. Deo deo nro.
 domini missarum. missa missa
 a cantu filii qui eorum eorum
 domini memoriam. quoniam illa clausula
 evangelii in principio erat vni

quod dicta post missas et vni can-
 tem e legit. Quote genu flexerit
 Aut quicquid in primis et se
 pulchris mortuorum psalmi de profundis.
 Item domini per ne ad totidem salu-
 tacionibus. Quoties in se fecerint
 annuatim. dixerit. Per quodlibet vice
 viginti dies in indulgentiarum
 de multis eis penitentibus pietus
 spiritibus misericorditer in domino re-
 laxam. Item testatio hanc
 Datis Salgeburchense die uicesima
 mensis iunii Anno domini in qua
 dominus in se quinquagesimo tercio

Los Johannes dei a aplice d'altari in
 manu eade
 Sedis gra episcopus Dutricensis
 Reverendissimum in christo patris ac domini
 domini Leonardi episcopi eadem gra
 episcopi patris in ponti floribus copator
 Omnis vobis fidelibus dei misericorditer
 corde volentibus presentes litteras inspec-
 tibus salutem in eo qui est solus
 dominus inuocatus a mortuis. Quia ad
 infamiam et petitionis Reverendi pre-
 latorum domini domini lince per monachum
 floriam. Ordinis sancti Augustini. Item
 regularium patris dyocesis de consensu
 et voluntate priorum domini nri patri-
 monium vni alene in medio eius se-
 bricatu in honore sancti floriam. Item
 crucis omnium sanctorum de novo test
 erant et emittentur extra monasterium
 et septuaginta die totum monasterium in suis
 altaribus sancti ecclesiarum
 deinde feria tertia vni alene in
 quadam capella capite annexa
 in honore sancti Michaelis archangeli
 et omnium angelorum et beate marie
 magdalene de novo consecravit

Universis scilicet in christe filijs ad
quos prius hinc pervenerit Nos in pace dicitur
Nicolaus Lanzanensis, Johannes Matigensis, Dominus
Manusque, Albertus Lumanensis, Petrus
lobrensis, Alfonsus Amatenis, Symon givensis,
Johannes Ayrensis, Johannes Byssanensis, Peritrandus
Ampurenensis, Arnoldus octonensis, Arnoldus
Sovicus, Adelphus et Episcopus Salure in domino sepe
in Splendoris pene glorie qui sua membra ineffabili
claritate illuminat per vota fidelium de clonensis
maiestate ex spemur. tunc per ipse bonis factis
uos psequitur ad devota ipsorum humiliter factorum
inquit et per ipse adunat. Caponem igitur ut Capella
in Johanne baptista in villa superius ad Monachum
in floriam spectantem. per dicitur agere honoribus
scriptis et a fidelibus iure venerat. Cibi vi
pauli et gressu qui ad dictam Capellam singit
fuit pater et hoc maie fuit et cibi alio infra
fuit viis natus domini conditoris ecclesie pascere.
pase. alio. pater. emittit. caponem. i. muerio
et exalcat. fa. aut. scilicet Johanne baptista et omni
scilicet per. et pauli et omni aliorum apostolorum in festo
omni scilicet. gressu. aut. scilicet scilicet launce
ty. gressu. muel. mami. scilicet magdalone.
mathe. bethorne. et per omnia fuit muerio pater
omni humiliter. singit. dicitur. et fuit. ca.
dicitur. omni a pater. accessit. seu q. miss.
mathe. pater. ibi. muerio. aut q. m. fuit
pater. pater. fuit. gressu. ter. dicitur.
maie. dicitur. muerio. qui ad fuit. lumen. in
ornamenta. seu quia alia mag. pater. aut
adunat. a. qui in eorum. et fuit. ut extra.
aut. agere. vestimenta. lumen. muerio. a. alio.
alio. muerio. fuit. dicitur. capelle. dona.
muerio. lumen. aut. dona. ut legat. pater.
muerio. aut. qui p. pater. hanc. gressu. et
muerio. eorum. et p. aut. pater. exite.
alio. in dicitur. capella. muerio. pater. dicitur. ora.
muerio. muerio. gressu. et muerio.
pater. a. alio. pater. devoto. fuit.
de. cap. de. muerio. et pater. fuit. fuit. apud.
et aut. gressu. fuit. muerio. dicitur. dicitur.
dicitur. muerio. muerio. in dicitur. dicitur.
xam. dicitur. dicitur. dicitur. ad id. aut.
fuit. et gressu. in eorum. et fuit. fuit. muerio.

14
126
66
1372

interdum fuit appensa dicitur et act. dicitur. dicitur
a. nate. dicitur. dicitur. dicitur. dicitur. dicitur.
July. pater. fuit. in. pater. et dicitur. dicitur.
dicitur. dicitur. pater. pater. dicitur. dicitur.
Nos Albertus dicitur et dicitur. dicitur. dicitur.
pater. Episcopus. pater. muerio. a. dicitur.
dicitur. in. pater. viter. et pater. gressu. muerio.
et gressu. hanc. et pater. muerio. muerio.
adunat. pater. aut. muerio. q. muerio. muerio.
pater. gressu. Sub anno dicitur. dicitur. hanc. 1372
dicitur. muerio. gressu.

De Lucello dicitur 55.

95
Propter de Consuecille de
Roma dei et dicitur. dicitur. gressu. Episcopus et
pater. muerio. legatus. muerio. et
orator. apud. dicitur. et singit. dicitur.
liber. pater. muerio. lumen. viter. pater. dicitur.
Salure in domino sepe. Splendor. pater. glorie
qui sua membra illuminat ineffabili claritate pater
vota fidelium de clonensis ipse maiestate pater
muerio. tunc pater. muerio. fuit. pater. dicitur.
pater. humiliter. dicitur. pater. pater. q. muerio.
maie. sua. delinquit. culpa. et exite. tolerat.
dicitur. q. pater. fuit. a. muerio. gressu. pater.
pater. et muerio. pater. aut. muerio. muerio.
eorum. viter. fuit. a. pater. pater. in dicitur. sic.
Nolo. muerio. pater. sed ut. gressu. et viter. Nos
admonet. ut. q. muerio. dicitur. dicitur. dicitur.
dicitur. pater. dicitur. attendit. ut. pater. muerio.
pater. dicitur. salutem. pater. gressu. Cupit. igitur.
Capella. in honore. omni. scilicet in ambitu. Monachum
in floriam. pater. dicitur. gressu. muerio.
dicitur. gressu. et ut. dicitur. eo. liber. a. dicitur.
uocem. gressu. cand. viter. et fuit. quo. ex. dicitur.
dicitur. dicitur. dicitur. pater. fuit. viter. gressu.
pater. dicitur. dicitur. in. pater. nob. dicitur. Capella.
dicitur. Monachum. pater. sup. pater. dicitur. dicitur.
de. op. dicitur. muerio. et pater. pater. et pauli. apud. gressu.
aut. gressu. Cibi. et singit. dicitur. vi. pater.
et gressu. muerio. pater. q. muerio. Capella. fidelium.
et devoto. a. pater. viter. usq. ad pater. viter.
muerio. in. S. dicitur. apud. S. dicitur. muerio.
S. dicitur. muerio. S. dicitur. dicitur. apud. dicitur.
qua. ca. in. dicitur. dicitur. dicitur. dicitur. omni. pater.

W Inno ab incarnatione domini Millesimoquadringentesimo octavo capelle ad 14 aprilis
 resimochinagesimochinagesimo octavo die sone Dicesima quarta Mensis iuly dedicata est hec Capel
 la vna cum Altari suo a Reuerendo in christo pater et dno domino Adalberto cathedre
 Salomonis epō in honore Sancte et inuicem Trinitatis Victoriosissime Sancte crucis et glorio
 sissime dei genitricis virginis Marie Specialiter in honore Rectorum Quatuordecim Anri
 clator. Cum omnibus et singulis vere penitentibus et confessis qui dictam Capellam in Natiui
 tatis Resurrectionis Ascensionis domini nostri ihesu xpi et Pentecostes ac singulis gloriose vir
 ginis Marie Innumum sancto et corporis xpi Necnon ipsius Capelle pariter et aduocato
 festiuitatibus deuote visitauerunt et manus adiutrices preceperunt de quolibet festo Rectorum
 Quatuordecim dies criminatum et hoc remedium pater misericorditer in dno relaxauit Sequit
 Johannes Alamenis epus Paulus tituli Sancti Petri bulle indulgentiarum ad dictam Capellam
 Johannes iacobus tituli Sancti Stephanus in celionoue presbiteri. Raphael Sancti Georgii ad ve
 lum aureum et franciscus Sancti Eustachii dyacom in seruatione diuina Sacrosancte Romane
 cathedre Cardinales. Omnes et singulis presentes litteras inspecturis Salutem in dno semper
 nam. Quanto frequentius fidelium mentes ad opera deuotionis inducing tanto salubrius aiaz
 suaz saluti prouidemus sapientes igitur in Capella sub vocabulo sancto Quatuordecim martir
 aurilator nuncupator sita in Monasterio Sancti Floriani ordinis Sancti Augustini pata
 mensis dyocesis ad quam sicut accepimus Dilectus nobis in xpo pater moderatus dicti Monasterii
 singularem gerit deuotionem congruus frequentur honoribus et a xpi fidelibus iugiter veneretur
 necnon in suis structuris et edificijs debite reparetur conseruetur et manuteneatur librisq calia
 bus luminarijs ornamentis ecclesiasticis ac rebus alijs pro diuino cultu necessarijs decenter inuigil
 at xpi fideles ipsi eo libentius causa deuotionis confluant ad eandem et ad reparationem conseruand
 manutentionem ac munitionem huiusmodi manus promptius porrigant adiutrices quo ex hoc
 ibidem dono celestis gratie uberius consequerentur se resectos pro parte dicti pater hoc humiliter
 preceis supplicationibus indinati. Nos Cardinales prefati videlicet quilibet nostrum de omni
 tentis dei misericordia ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius Auctoritate confisi. Omnia et
 singulis xpi fidelibus vniuersis seruis vere penitentibus et confessis qui dictam Capellam in Assump
 tionis beate Marie virginis Sancte Ecce virginis Sancte Barbare Sancte Catharine virginum
 et martirum et ipsius Capelle dedicationis festiuitatum diebus a primis vespers usq ad secundas
 vespers inclusus deuote visitauerunt annuatim et admissa manus preceperunt adiutrices ut
 prefetur pro singulis festiuitatum diebus predictis quibus id fecerint. Centum dies de immunda
 tis penitentibus misericorditer in dno relaxamus. Presentibus pater futuris temporibus duraveris
 In quoz fidem pater litteras nostras huiusmodi fieri matz solitorum sigillorum iussu appon
 sione iurimus. Datum Rome in domibus nostris sub Anno a Natiuitate domini Millesimo
 quadragesimochinagesimochinagesimo primo. Die vero prima Mensis iulij Pontificatus sanctissimi
 in xpo patris et dni nostri domini Innocencij diuina providencia pater Actum Anno tercio alia
O Luerius Cabini Johannes Alamenis epus Paulus tituli Sancti Petri bulle indulgentiarum ad dictam Capellam
 Dominicus tituli Sancti Clementis presbiter. Baptista Sancte Marie in dominum et Capella
 et Sancti Georgii ad velum aureum dyacom in seruatione diuina Sacrosancte Romane cathedre
 Cardinales. Omnes et singulis xpi fidelibus presentes litteras inspecturis Salutem in dno semper
 pater. Quia pater iherosolime qui sua mundum ineffabili illuminat claritate cum deuota pater multas
 mentissima maiestatis speciem tunc pater benigno fauore prosequitur cum deuota pater multas
 pater sanctorum pater et meritis adiuuat. Sapientes igitur in Capella sub vocabulo Sancto
 Quatuordecim martirum nuncupatorum sita in Monasterio Sancti Floriani ordinis Sancti Augustini
 dms Sancti Augustini pater mensis dyocesis ad quam sicut accepimus Dilectus nobis in xpo pater
 situs moderatus eiusdem Monasterii singularem gerit deuotionem congruus frequentetur honoribus
 et a xpi fidelibus iugiter veneretur necnon in suis structuris et edificijs debite reparetur conseruetur
 et manuteneatur. Librisq calia bus luminarijs ornamentis ecclesiasticis ac rebus alijs pro diuino
 cultu necessarijs decenter inuigilatur. xpi fideles ipsi eo libentius causa deuotionis confluant
 ad eandem et ad reparationem conseruationem manutentionem ac munitionem huiusmodi manus
 promptius porrigant adiutrices quo ex hoc ibidem dono celestis gratie uberius consequerentur se re
 sectos pro parte predicti pater hoc humiliter preceis supplicationibus indinati. Nos Cardinales
 prefati videlicet quilibet nostrum de omnipotentis dei misericordia ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum

Signu
lu
be
O
fe
mensu
legam